

Antje Bostelmann, Gerrit Möllers

KLAX
Pädagogik

Respekt, deltagelse, regler

Det sociale fællesskab i Klax-pædagogikken

Indholt

Forord	5
Indledning	7
1 At leve sammen i det sociale fællesskab	14
Struktur og regler som forudsætning for at høre til	16
Værdier – det uundværlige grundlag for at leve sammen	24
Identifikation og tilhørsforhold som forudsætning for deltagelse	32
Ansvarlig handling og deltagelse som forudsætninger for en fællesskabsorienteret selvbestemmelse	36
Håndtering af problematiske børn eller elever	42
Refleksion og feedback	52
Læring i stabile relationer	56
2 Ledelsesarbejde for det sociale fællesskab	62
Ledelsesarbejde, der lykkes	63
At skabe muligheder som en ledelsesopgave	65
Den særlige ledelseskultur i børnehaver og skoler	76
3 Det sociale fællesskabs strukturer	83
Undervisningsfag og læringsområder: læring ud fra en fagrække	93
Læringsområder i Klax-børnehaverne	95
Håndtering af overgange i Klax	103
Indkøring i vuggestuer og børnehave	108

4 Forældresamarbejde	113
Et tilbageblik på forældresamarbejdets historie	115
Forældresamarbejdet i dag	118
Strukturer for et vellykket forældresamarbejde.....	120
Slutord: Derfor skal pædagogiske børnehaver og skoler forandre sig	123
Strukturer og rutiner for et vellykket socialt fællesskab	126
Forfatterne	131

Forord

Kære læsere!

Denne bogs emne er det sociale fællesskab. Vi er overbeviste om, at læring ikke kan lykkes uden et socialt fællesskab, der er indrettet på en gennemtænkt måde og udleveres i praksis.

Alligevel er der mange institutioner, hvor man næsten ikke skænker det sociale fællesskab en tanke. Sameksistensen mellem børn, forældre og pædagoger* tages for givet. Man håber, at det nok skal gå, og først, når noget går galt, giver man sig til at overveje, hvordan man kan forbedre sameksistensen.

Vores egne erfaringer har vist os, at det ikke passer.

Derfor begynder vi hvert dagtilbuds og skoleår med en intensiv opstartsfasen, hvor vi møder hinanden og lærer hinanden at kende, og den bruger vi meget tid på. Alle bliver inddraget i denne fase. Målet er, at vi skal lære hinanden at kende! Det begynder den første dag med en rundvisning i bygningen, og en gennemgang af husets regler og brand- og sikkerhedsregler. Dag for dag kommer menneskene tættere på hinanden: Der er værdidiskussioner, som munder ud i et værdigrundlag, som alle er enedes om, der arrangeres konkurrencer, forældrene bliver inviteret på besøg, og der er eftermiddage med åbent hus. Børnegrupperne eller klasserne flytter ind i deres lokaler og indretter dem, sådan at alle, der kommer på besøg, straks kan se, hvilken klasse eller gruppe der har hjemme her.

Ikke kun i den første tid, men i hele dagtilbuds eller skoleåret står det sociale fællesskab i forgrunden. I denne bog vil vi redegøre grundigt for, hvad vi mener om dette emne, og vi vil give en meget nøjagtig beskrivelse af vores metoder og redskaber, ritualer og rutiner, som er knyttet til det.

Vi beskriver de principper, der ligger til grund for det sociale fællesskab, og som er uundværlige for, at læringen får et godt resultat. Det er vigtigt med respekt, regler og deltagelse i skolen eller børnehaven.

Vi vil gerne rette en særlig tak til de pædagogiske fagfolk i vores vuggestuer, børnehaver og skoler, som dagligt tester vores samlede repertoire af metoder i praksis. Deres erfaringer bidrager til den konstante udvikling og forbedring af vores tankegang.

God fornøjelse med bogen!

Antje Bostelmann og Gerrit Möllers
Oktober 2019

Indledning

Klax blev grundlagt som en pædagogisk tilgang for uddannelsesinstitutioner for tre årtier siden. I tidens løb har vi haft mange overvejelser om, hvordan børn og unge bør vokse op, så de senere bliver velfungerende og ansvarsbevidste samfundsborgere. Vi har brudt vores hoveder med, hvad pædagoger har brug for af udstyr, lokaler og redskaber, og hvilke kompetencer og egenskaber de skal have for at leve op til det formål. Og vi har fundet svar.

Vi mener, at der findes en løsning på alle problemer, og at man skal have tillid til menneskers evner, og det har ført os til vores nuværende ståsted. Selvfølgelig er det ikke gået glat alt sammen. Det er et stort projekt at ville ændre samfundets syn på børn, at give dagtilbud og skoler en ny habitus og formidle en ny selvopfattelse til pædagogerne. Det arbejder vi hele tiden videre på.

Når vi overvejer, hvordan Klax er forskellig fra tidligere måder at gøre tingene på, og hvorfor Klax stadig findes efter et kvart århundrede, selv om den ikke påberåber sig en bestemt teori, kommer vi frem til de følgende forklaringer:

- Klax har rod i pædagogikkens historie, hviler på lignende ideer som tidligere pædagogiske strømninger, bruger erfaringerne fra historiske pædagogiske retninger og tilpasser dem til nutiden.
- Klax virker godt, fordi tilgangen er i stand til at integrere forskellige metoder og pædagogiske ideer, uden at overtage eller bekende sig til den ideologi, der ligger bag.

- Klax lever af sin evne til at forandre sig selv, den kræver af alle parter (børn, pædagoger, forældre), at de løbende reflekterer over deres egne handlinger og resultater.
- Klax er beregnet til at blive gennemført i den pædagogiske praksis og forener pædagogiske ideer med pædagogernes kreativitet, professionalitet og udviklingsparathed.
- Klax har til formål at forstå fremtidens udfordringer allerede i dag og behandle dem i den pædagogiske hverdag, så børnene og de unge får de kompetencer, som de har brug for i fremtiden.

Klax er dermed ikke noget lukket system. Det bliver videreudviklet løbende og er i stand til at indarbejde branchens bedste ideer og medfører derfor konstant forandring.

Det gør det ikke ligefrem nemt for pædagogerne i institutionerne. En moderne pædagogik med mennesket i centrum, som er fremtidsrettet, men ikke taber sin historie af syne og forholder sig kritisk til sit eget grundlag, stiller høje krav.

Det drejer sig om at overveje nøje, præcist hvordan en videreudvikling skal ske, og hvad der skal tages med. I en verden, hvor alting går hurtigere og hurtigere, skal man ikke bare kunne håndtere forandringer, man skal bidrage aktivt til at skabe dem. At lære vil sige at forandre sig. Men at lære vil også sige at måle sig selv og sine evner i forhold til det eksisterende. Evnen til at beskæftige sig lærende med verden er grundlaget for at skabe sit eget liv.

Pædagogiske koncepter skal desuden også altid være bæredygtige. En pædagogik er dog kun bæredygtig, hvis den ikke bare formidler noget aktuelt, men også noget varigt, idet den udlever en stabil og sikker værdikultur, som forener gammelt og nyt.

Pædagogiske koncepter skal operationaliseres, hvis de skal kunne bruges i praksis. Hertil er der brug for velgennemtænkte metoder og redskaber, som er fokuseret på at nå de pædagogiske mål på grundlag af værdierne. Det er nødvendigt at tilbyde materialer, som passer til målsætningerne og de udlevede værdier. Det er vigtigt med mennesker, som er i stand til at forbinde deres professionelle erfaring med et pædagogisk idegrundlag og bruge deres viden til at få gennemført idegrundlaget.

Pædagogerne i vuggestuerne, børnehaverne og skolerne skal have livserfaring og faglig viden for at støtte børn og unge rigtigt i deres læring. Denne viden skal de også stille til rådighed for forældrene.

At lede børn og unge på vej ind i verden vil sige at gøre verden tilgængelig, at udforske den sammen og gøre den til sin egen gennem læring. Det betyder også at give børn og unge mulighed for trin for trin at blive mere og mere selvstændige, kritiske og kreative, når de færdes i verden.

Dannelse

- Dannelse er lyst til viden, lyst til at mødes og støde sammen i samtale og finde sit ståsted i sit eget liv og i samfundet.
- Dannelse kræver autenticitet, evnen til at udvikle sin egen personlighed, styrken til at håndtere sine egne spørgsmål til livet og i den forbindelse at oversætte teoretisk viden til praktiske handlinger.
- Dannelse forudsætter en reflekteret håndtering af egne kompetencer og evner, som udvikles i konstant dialog med sig selv og de sociale omgivelser.
- Dannelse orienterer sig mod, hvordan vi skaber vores fremtid og trækker derfor på bevidsthed om de kulturelle og historiske sammenhænge, som vi bevæger os inden for.
- Dannelse hviler på aktiv deltagelse i det sociale fællesskab, hvor mennesker tager ansvar for sig selv og andre, idet de håndterer viden og deres egne erfaringer kritisk, forbinder dem med hinanden og skaber ny viden.
- Dannelse er et udtryk for menneskers stræben efter at udvikle en moralsk og etisk grundholdning og anvende den i deres eget liv.

Læring

- Læring er en livslang proces, som alle mennesker gennemgår.
- Læring sker bevidst og ubevidst. Den kan ikke altid kontrolleres bevidst, og det er ikke altid de lærende lægger mærke til den.
- Læring fører til tilegnelse af viden og kompetencer, evner og færdigheder.
- Læring skal ses uafhængigt af skoleundervisning. Mennesker har brug for vished for, at de lærer i alle situationer, og for evnen til at reflektere over det, så de kan erkende, hvordan de selv lærer.
- Læring er en meget individuel proces, som ikke i så høj grad er bundet til menneskers intellektuelle evner, men i højere grad er styret af deres interesser og tilbøjeligheder.

Leg

- Leg er en væsentlig aktivitet, som retter sig mod læring og den sociale udvikling.
- Til leg er det nødvendigt at have andre, der leger med. Fælles leg styrker den fælles læring.
- Legen giver den legende større erkendelse på mange måder. Den legende får mulighed for at anvende det lærte, at øve sig på det og at udvikle det.
- Legen er også en måde at interagere med sig selv og andre. I legen bliver personlige egenskaber sat på prøve i en social sammenhæng, forfinet og anvendt på nye måder.
- Legen er den foretrukne metode i dannelsesprocesser, så længe legen finder sted i en direkte udveksling med verden og andre, der leger, den rummer problemstillinger og løsningsmulighederne er åbne.
- I legen lærer man evnen til at opstille regler, at handle i overensstemmelse med dem, at stille spørgsmålstejn ved dem og forhandle dem på ny.

Kreativitet

- Kreativitet betegner evnen til at frigøre sig fra tilsyneladende etablerede måder at se tingene på og kombinere ting på en usædvanlig måde.
- Kreativitet hænger uløseligt sammen med leg. Leg styrker kreativiteten, ligesom kreativitet giver incitament til at lege.
- Kreativitet er til alle tider en vigtig fremtidskompetence, idet den giver mennesker styrke til at finde løsninger på problemer, der virker uløselige.
- Kreativitet hænger sammen med fantasi og evnen til at finde på nyt.
- Kreativitet er nødvendig for at udvikle sociale strukturer, for når man præsenterer usædvanlige ideer og løsninger giver det anledning til øget opmærksomhed og eftertanke og udvikler sig dermed til social regulering.

Respekt, deltagelse, regler

Det sociale fællesskab i Klax-pædagogikken

Denne bog sætter fokus på det sociale fællesskab som kernen i Klax-pædagogikken. Målet med Klax-pædagogikken er at støtte børnene på deres vej til ansvarlige, socialt kompetente, kreative personligheder. Hvis det skal lykkes, ligger al fokus i det pædagogiske arbejde på at opbygge og beskytte det sociale fællesskab.

Det får stor opmærksomhed i Klax-pædagogikken, og der bruges meget tid på det. I de seneste 30 år er der blevet udviklet en række metoder og instrumenter, som hjælper den pædagogiske organisation med at strukturere sig sådan, at hvert medlem af det sociale fællesskab bliver set, udvikler sig og kan deltage i det sociale fællesskab.

I dette bind 2 i rækken om Klax-pædagogikken behandler forfatterne følgende spørgsmål:

- Hvilke organisationsformer og arbejdsrutiner er nødvendige for at opbygge et stabilt socialt fællesskab?
- Hvilke rutiner og ritualer støtter fællesskabet?
- Hvorfor er det afgørende, hvordan en pædagogisk institution er opbygget, og hvordan det pædagogiske personale handler?